

MIKSI LAPSI TAI NUORI ON POISSA KOULUSTA?

Opas koulupoissaolotilanteiden kartoitukseen ja taustasyiden selvittämiseen

KouluKunnossa-hanke
2023

KOULUKUNNOSSA
SKOLSKICK

Åbo Akademi

Julkaisija: KouluKunnossa-hanke, 2023
Ulkoasu, kuvitus ja taitto: Aneljäviis I Annaliisa Salmelin

SISÄLLYS

JOHDANTO **4**

KOULUPOISSAOLOT & KARTOITTAMISEN TÄRKEYS **6**

HAASTATTELUT **8**

Vanhempien haastattelu 9

Lapsen tai nuoren haastattelu 15

Opettajan haastattelu 19

KYSELYLOMAKKEET **21**

ISAP - koulupoissaolojen oireet ja syyt kartoituslomake 22

SRAS-R - koulupoissaolokysely 23

SNACK - Koulupoissaolojen tarkistuslista 24

SEQ-SS & SEQ-RSAP- minäpystyvyyskysely 25

SDQ - vahvuudet ja vaikeudet kysely 26

R-BDI-mielialakysely 27

PECK - omien kokemusten tarkistuslista (kiusaaminen) 28

GAD-7 - yleisen ahdistuneisuushäiriön oirekysely 29

SCARED-ahdistuneisuuskysely 30

Koulunkäyntikyvyn arviointiseula 31

MUUT MENETELMÄT 32

TILANTEEN JÄSENTÄMINEN JA KARTOITUKSEN YHTEENVETO **33**

Kartoituksen yhteenvedosta yhteiseen ymmärrykseen 34

TAVOITTEET **35**

Millaiset tavoitteet toimivat? 35

SMART-tavoitteet 36

MITEN TAVOITTEITA KOHTI? **38**

LÄHTEET **39**

LIITTEET **41**

JOHDANTO

Tämä opas koulupoissaolotilanteiden kartoitukseen on tehty KouluKunnossa-hankkeessa yhteistyössä Koulupoissaolot Suomessa -tutkimushankkeen kanssa. Opas syntyi käytännön kokemuksesta nojaten vahvasti tutkimustietoon.

Opas on tarkoitettu kaikenikäisten lasten tai nuorten koulupoissaolotilanteiden kartoittamiseen. Tiedämme, että koulupoissaolotilanteisiin puuttuminen vaatii tiedon keräämistä, taustasyiden selvittämistä sekä ymmärtämistä ja kootun tiedon jäsentämistä, jotta oikeanlaista tukea voidaan tarjota ja työstää ongelman kannalta olennaisia asioita.

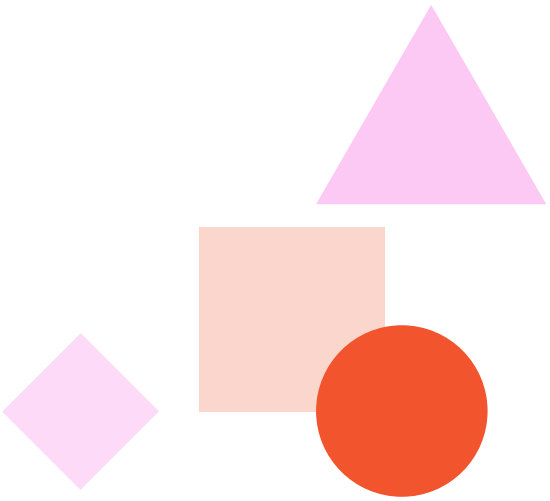
Opas sisältää haastattelukysymykset lapselle tai nuorelle, hänen vanhemmille sekä opettajalle. Sen lisäksi esitellään tutkittuja kyselylomakkeita, joita tulisi hyödyntää osana kartoitusta sekä muita kartoituksen menetelmiä. Tiedon keräämisen lisäksi tärkeä osa kartoitusta on saadun tiedon jäsentäminen eli yhteenvedon tekeminen. Siihen löydät oppaasta ohjeet, yhteenvetopohjan sekä check-listan kartoituksen tekemisestä. Oppaasta löytyy myös ohjeistusta siihen, miten kartoituksen yhteenvetoa voidaan hyödyntää tavoitteellisessa työskentelyssä kohti koululäsnäolon lisäämistä.

KouluKunnossa on kehittämishankkeiden kokonaisuus, joka pyrkii löytämään ratkaisuja lasten kouluun kiinnittymisen haasteisiin. Kehittämistyötä on tehty Länsi-Uudenmaan kahdeksan kunnan alueella. Hanketta on rahoittanut Opetus- ja kulttuuriministeriö sekä Länsi-Uudenmaan kunnat: Hanko, Inkoo, Karkkila, Kauniainen, Lohja, Raasepori, Siuntio ja Vihti.

Koulupoissaolot Suomessa -tutkimushanke on Alangon johtama, vuosina 2019-2023 Åbo Akademissa toteutettu tutkimushanke koulupoissaoloista. Hankkeessa on mm. käännetty ja tutkittu poissaolon kartoituksessa käytettäviä mittareita, sekä käytetty kouluterveyskyselyn dataa kuvailemaan ilmiöitä, jotka liittyvät poissaoloihin. Hanketta on rahoittanut C.G. Sundellin säätiö.

12.5.2023

Inkeri Kylänpää I Hankekoordinaattori
Katja Brückner I Hanketyöntekijä
Katarina Alanko I Psykologian dosentti

KOULUPOISSAOLOT & KARTOITTAMISEN TÄRKEYS

Koulupoissaolo on aina oire jostakin ja poissaolojen taustasyyt ovat hyvin moninaiset. Syyt voivat liittyä niin yksilöön, perheeseen, kouluun kuin yhteiskunnassa tapahtuviin asioihin. Oikein kohdennettujen tukitoimien tarjoamiseksi on selvitettävä poissaolojen taustasyitä ja kartoitettava tilanne huolella. Poissaolojen syitä tulee kartoittaa riippumatta siitä, mikä poissaolojen syyksi on ilmoitettu. Tiedetään, että esimerkiksi sairauspoissaoloiksi ilmoitettujen poissaolojen taustalla saattaa olla masennus- ja ahdistusoireita[1]. On hyvä pitää mielessä, että lapsella tai nuorella saattaa olla paljonkin oireita esimerkiksi masennuksesta, mutta nämä oireet eivät välttämättä ole syy lapsen tai nuoren poissaoloihin[2], vaan poissaolojen taustalla voi olla myös tekijöitä jotka eivät liity masennukseen. Lapsen tai nuoren tilannetta on siksi kartoitettava tarpeeksi laajasti, jotta tarjotut tukitoimet eivät tue pelkästään oiretta, vaan kohdistuvat syihin, jonka vuoksi lapsi tai nuori ei ole läsnä koulussa.

Kun lapselle tai nuorelle alkaa kertyä poissaoloja koulusta, on tarpeen kartoittaa tilanne ja selvittää syitä poissaoloille. Mitä enemmän ja/tai pidempään poissaoloja on ollut, sitä perusteellisempi kartoitus tarvitaan. Syiden selvittäminen ja vastuut sovitaan tiiviissä yhteistyössä oppilaan, vanhempien, opettajien ja opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisten kanssa. Poissaolosyiden syvällisempi selvittely on lähtökohtaisesti opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten tai tilanteen mukaan muun perheen kanssa työskentelevän tahon (esim. sosiaalipalvelut) tehtävä.

Runsaiden poissaolojen juurisyyt ovat hyvin yksilöllisiä ja henkilökohtaisia, siksi niitä tulee lähestyä ja selvitellä yksilöllisesti ja hienotunteisesti. On tärkeää luoda ilmapiiri, jossa ei haeta syyllisiä, vaan pyritään ymmärtämään mikä tämän hetkinen tilanne on ja mitkä asiat vaikuttavat poissaolojen

1 Havik & Ingul. (2021)
2 Knollmann, Reissner & Hebebrand. (2019)

taustalla. Kuulluksi ja kohdatuksi tuleminen ovat tärkeitä elementtejä kartoitusta tehdessä. Kartoitus lisää ymmärrystä ja mahdollistaa asioista puhumisen ja nämä asiat itsessään voivat jo helpottaa oppilaan tilannetta. Kartoituksen tulee olla kattava ja vanhemmat tulee ottaa aktiivisesti mukaan kartoitukseen. Myös koulun/opettajan näkemys on tärkeä osa kartoitusta. Kartoituksen avulla kaikki saavat lisää ymmärrystä siitä, mikä tilanne on ja miten tulisi edetä tilanteen ratkaisemiseksi.

> ***Kuulluksi ja kohdatuksi tuleminen ovat tärkeitä elementtejä kartoitusta tehdessä.***

Kartoitukseen on hyvä varata tarpeeksi aikaa ja se on hyvä suunnitella etukäteen. Usein haluaisimme ratkaista asiat heti, mutta on tarpeen pysähtyä ja selvittää mistä on kyse. Joskus voi jopa olla hyvä sopia, varsinkin kun poissaoloja on runsaasti, että otetaan tauko kouluun paluun harjoittelusta, ja käytetään sen sijaan aika sekä jaksaminen kartoituksen tekoon. Tällöin kartoitukselle voi varata aikaa viikon-kaksi, jonka aikana ehtii tavata lasta tai nuorta, vanhemmat, opettajan ym.

Koulupoissaoloja kartoittaessa on tärkeää hyödyntää useampaa eri menetelmää. Kartoituksen luotettavuutta lisää strukturoidun haastattelun sekä tutkittujen kyselylomakkeiden käyttö, jotta kaikki eri aihealueet tulevat katettua. Kartoituksessa ei tehdä diagnooseja, mutta erilaisia oireita on syytä selvittää. Kartoituksen avulla poistetaan mahdollisia tulkintoja sekä väärinkäsityksiä.

Kartoituksen jälkeen on erittäin tärkeää jäsentää kokonaistilanne niin itselle, perheelle kuin verkostolle tekemällä kartoituksesta yhteenveto. Olemassa oleva ja kerätty tieto on tärkeä saada jäsenneltyä niin, että epämääräisestä tilanteesta tulee selkeämpi. Näin löydetään asiat joihin voidaan vaikuttaa ja joiden pohjalta voidaan suunnitella oikeat ja yksilölliset tukitoimet tilanteeseen. Yhteisen ymmärryksen aikaansaaminen on olennainen osa prosessia. Yhteistyö ja yhteinen suunta ovat edellytys onnistuneelle interventiolle.

Vinkki!
Kartoituksen lopuksi sinun tulisi pystyä vastaamaan kysymykseen: “Miksi tämä lapsi tai nuori on poissa koulusta?”

HAASTATTELUT

Kartoitus sisältää haastattelukysymykset lapselle ja nuorelle, vanhemmille sekä opettajalle. Lapsen tai nuoren haastattelun voi toteuttaa joko niin, että hän on yksin tai vanhempansa kanssa. Kartoituksessa on tärkeää käyttää riittävästi aikaa haastatteluihin. Yhteen haastatteluun on hyvä varata aikaa 1-2h. Haastattelut ovat laajoja ja syvällisiä, joten riittävien muistiinpanojen tekeminen on ehdotonta. Muistiinpanot ovat sinulle tärkeä apuväline koostaessasi kartoituksen yhteenvetoa.

Haastattelukysymykset kattavat laajasti ja monipuolisesti eri teemoja. Strukturoidun haastattelun käyttäminen on suositeltavaa, jotta vahingossa ei jää oleellisia asioita pois ja kaikki aihealueet tulevat katetuksi. On tärkeä kysyä myös suoraan asioita, joita haastateltava saattaa vältellä[1]. Osa kysymyksistä voi olla etenkin nuoremmille lapsille vaikeita, heille on hyvä selittää ja avata kysymystä tarkemmin.

On hyvä kertoa haastateltavalle, että jotkut kysymykset voivat tuntua vaikeilta ja henkilökohtaisilta, tarkoitus ei ole kuitenkaan aiheuttaa hankalaa olotilaa, vaan lisätä ymmärrystä, jotta apu voidaan kohdistaa oikeisiin asioihin. Voi myös olla hyvä kertoa etukäteen, että tarkoituksesi on ensin saada mahdollisimman paljon tietoa haastattelujen avulla ja vasta myöhemmin keskustellaan syvemmin ja mietitään ratkaisuja tilanteeseen. Ole kiinnostunut ja kuuntele aktiivisesti.

Tämän oppaan haastattelukysymykset ovat koostettu käyttäen apuna Back2School-ohjelman esihaastattelua[2], Kouluun kiinnittyminen ja koululpoissaolot -videosarjaa[3], Kohti koulua - Hemmasittare-malli koulukäymättömien tukena -kyselylomakkeita[4], Att utreda närvaroproblem i skolan 2020 -raporttia [5]sekä Erasmus + raporttia Problematic School Absenteeism: Improving Systems and Tools[6].

1 Aalto-Setälä ym. (2020).
2 Thastum, Arendt Bech & Kjerholt Magni. (2020).
3 Virtanen & Pelkonen. (2021).
4 Friberg, Karlberg, Lax & Palmér. (2020)
5 Gren-Landell. (2020).
6 Strömbeck ym. (2022)

VANHEMPIEN HAASTATTELU

Lapsen tai nuoren arki ja vapaa-aika

- Mitä lapsesi/nuoresi tekee vapaa-ajalla? Onko hänellä harrastuksia (jos ei, mitä on aiemmin ollut)?
- Mistä lapsesi/nuoresi on kiinnostunut tai ollut aiemmin kiinnostunut?
- Kerro lapsen/nuoren kaverisuhteista, onko niitä, millaisia ne on, mitä he tekevät yhdessä?
    - Oletteko huolissanne lapsen/nuoren sosiaalisista suhteista?
    - Onko kaveripiirissä muita lapsia/nuoria, joilla on koulupoissaoloja?
- Ketä muita tärkeitä henkilöitä lapsella/nuorella on elämässä?
- Missä lapsi/nuori on hyvä? Mitkä ovat lapsen/nuoren vahvuudet?
- Millainen päivärytmi lapsella/nuorella on (uni, ilta- ja yörutiinit, aamurutiinit, syöminen, liikkuminen)?
- Kerro yleisesti mitkä asiat ovat haastavia, kun mietit teidän arkea.
- Miten lapsenne/nuorenne mm. odottaa vuoroaan/siirtyy tilanteesta toiseen/toimii konfliktitilanteissa/toimii yllättävissä/ennakoimattomissa tilanteissa.
- Koetko, että lapsellanne/nuorellanne on vaikea keskittyä pitkäjänteisesti annettuihin tehtäviin?
- Onko lapsen/nuoren vaikea saada valmiiksi asioita, joita häneltä pyydetään?
- Miten hän ilmaisee erilaisia tunteitaan? Miten pettymys/harmitus/ilo/kiukku/innostuminen näkyy?

Perhe ja vanhemmuus

- Mitä hyvää teidän perheessä on? Mitkä ovat perheenne vahvuuksia?
- Onko perheessänne mukavia yhteisiä tilanteita? Minkälaisia?
- Millaista yhteistä tekemistä sinulla vanhempana on lapsesi/nuoresi kanssa?
- Miltä perheenne rutiinit näyttävät? (ruokailu, nukkumaanmenoajat, harrastukset ym)
- Onko perheessänne paljon riitoja? Millä tavoin perheessänne riidellään?
- Onko teidän perheessä tällä hetkellä joitakin erityisiä kuormittavia tekijöitä tai muutoksia?
- Onko teidän perhe tai lapsi/nuori joutunut kokemaan traumaattisia asioita?
- Onko perheessä psyykkistä sairautta tai päihteiden käyttöä?
- Tiedätkö missä ja kenen kanssa lapsi/nuori liikkuu?
- Miten kuvailisit lapsen/nuoren suhdetta sinuun ja toiseen vanhempaan?
- Miten kuvailisit lapsen/nuoren suhdetta muihin perheenjäseniin?
- Miten lapsen/nuoren haasteet vaikuttavat perheeseenne?
- Miten lapsi/nuori sopeutuu vaikeuksiin tai pettymyksiin?
- Oletteko vanhempina yksimielisiä siitä miten eri kasvatustilanteissa tulisi toimia?
- Miten rajaatte lasta/nuorta?
    - Mikä toimii? Mikä ei? Käytössä olevat seuraukset/rangaistukset, palkinnot ym.
- Oletteko vanhempina samaa mieltä siitä, miten poissaoloihin tulisi suhtautua?
- Miten poissaolot ovat vaikuttaneet sinuun (esim. jaksaminen, työssäkäynti)?
- Onko sisaruksilla poissaolo-ongelmia?

Koulunkäynti

- Kerro lapsenne/nuorenne kouluhistoriasta (hyödynnä esim. aikajanaa. Kysele esikoulusta tähän päivään asti, pyri tunnistamaan millaisia haasteita on ollut ja mistä lähtien).
    - Milloin oli ensimmäiset poissaolot?
    - Milloin koulunkäynnistä alkoi tulla vaikeaa?
- Onko taustalla koulun vaihtoja? Jos on, miten lapsi/nuori viihtyi edellisissä kouluissa?
- Onko koulupoissaolojen taustalla jokin ne käynnistänyt tapahtuma tai pahensiko joku asia niitä?
- Mitä lapsi/nuori tekee, kun hän ei ole koulussa?
- Voitko kertoa esimerkin tyypillisestä päivästä, jolloin lapsi/nuori ei mene kouluun?
- Mitä asioita olet jo kokeillut saadaksesi lapsen/nuoren kouluun? (Palkitseminen, rankaisu, uhkailu jne) Toimiiko jokin tapa mielestäsi muita paremmin?
- Millaisia poissaoloja lapsella/nuorella on ja kuinka nämä vaihtelevat päivittäin (myöhästymiset, yksittäiset tunnit, osa päivä, koko päivä ym.)?
- Miten lapsi/nuori suhtautuu koulunkäyntiin (mielekkyys)?
- Mitä hyvää lapsen/nuoren koulussa on? Mitä huonoa lapsen/nuoren koulussa on?
    - Miten nämä asiat vaikuttavat siihen, meneekö lapsi/nuori kouluun?
- Miten yhteistyö opettajien kanssa sujuu?
- Minkälainen suhde lapsella/nuorella on opettajaansa/opettajiinsa?
- Millainen suhde lapsella/nuorella on luokkakavereihinsa?
- Esiintyykö kiusaamista (nyt tai aiemmin)?
- Tunteeko lapsi/nuori itsensä yksinäiseksi tai ulkopuoliseksi koulussa?
- Minkälaiset taidot lapsella/nuorella on solmia ja ylläpitää kaverisuhteita?
- Onko oppimisessa haasteita? Saako lapsi/nuori mielestänne riittävästi tukea oppimiseen?
- Onko koulussa aikuisia, joista lapsi/nuori pitää erityisen paljon tai joista hän ei pidä lainkaan?

- Huomioidaanko lapsen/nuoren vahvuudet koulussa?
- Mitä odotatte lapsen koulusuorituksilta?
- Tunnistatteko, että
    - lapsi/nuori jättää menemättä kouluun, koska välttää ikäviä asioita tai tilanteita (siirtymätilanteet, tietyt oppiaineet, välitunnit, uhkaavat vertaiset, epämiellyttävä ope ym.)
    - lapsi/nuori jättää menemättä kouluun, koska haluaa välttää pelottavia sosiaalisia tilanteita ja/tai tilanteita, joissa tuntee joutuvansa ahdistavalla tavalla arvioinnin kohteeksi? (ryhmätyöt, kokeet, esiintymiset, sosiaaliset tilanteet vertaisten/aikuisten kanssa)
    - lapsi/nuori jättää menemättä kouluun, koska haluaa vanhemmat tai jonkun muun huomiota? (jos kyllä, miten näyttäytyy: hakeutuuko lapsi lähelle, saa raivonpuuskia, soittaa/viestii, hakee huomiota sanallisesti, lähtee koulusta pois ollakseen vanhemman kanssa)
    - lapsi/nuori jättää menemättä kouluun, koska haluaa tehdä mieluummin jotain muuta? (Jos kyllä, mitä lapsi haluaa mieluummin tehdä? esim. katsoa ohjelmia, pelata, olla ystävien kanssa, olla kaupungilla, nukkua, viettää aikaa ostoskeskuksessa ym.)
- Mitä koulu on tehnyt auttaakseen lasta/nuorta tulemaan kouluun?
    - Ovatko koulun toimet auttaneet?
    - Mikä on auttanut, mikä ei?

Lapsen tai nuoren psyykkinen ja fyysinen hyvinvointi

- Onko lapsellesi/nuorellesi tehty aiempia tutkimuksia? Onko hoito- tai tukikontakteja?
    - Mitä arvioita ja/tai diagnooseja on tehty?
- Valittaako lapsi/nuori usein, että hän tuntee olonsa sairaaksi, huonovointiseksi tai ahdistuneeksi, kun hänen tulisi lähteä kouluun?
    - Mitä oireita hänellä on? Miten siinä tapauksessa toimit?
    - Suhtaudutko lapsen/nuoren valituksiin joka kerta samalla tavalla? Miksi? Miksi et?

    - Mikä toimii parhaiten? Mikä ei toimi kovin hyvin?
    - Onko oireita myös viikonloppuisin ja lomilla?
    - Oletko keskustellut lapsen/nuoren oireista lääkärin kanssa? Mitä lääkäri ehdotti?
    - Auttoivatko neuvot? Auttoivatko ne poistamaan sinun/lapsesi huolet? Miksi? Miksi ei?
- Millainen mieliala mielestäsi lapsella/nuorella on?
- Oletko huolissasi lapsen/nuoren mielialasta?
    - Mitkä asiat huolettavat?
    - Onko lapsi/nuori ahdistunut tai jännittynyt? Miten se näyttäytyy sinulle?
    - Onko lapsi/nuori alavireinen tai surullinen? Miten se näkyy arjessa?
    - Milloin mielialassa on tapahtunut muutos?
- Onko lapsella/nuorella käytösongelmia? Minkälaisia ja minkälaisissa tilanteissa?
- Miten lapsesi käsittelee stressiä? Mitkä asiat lasta stressaavat?
- Kuormittuuko lapsesi koulusta? Mistä asioista koulussa lapsi kuormittuu?
- Kun ajattelette lapsen kehitystä taaksepäin, onko missään vaiheessa herännyt huolta lapsen kehityksestä?
- Onko lapsi/nuori kokeillut tai käyttää päihteitä? Mitä päihteitä? Käytetäänkö lapsen/nuoren kaveripiirissä päihteitä?

Jos lapsella/nuorella on krooninen sairaus, (esim. migreeni, diabetes, astma):

- Miten terveydenhuollossa on neuvottu toimimaan?
- Tietääkö lääkäri / terveydenhuolto lapsen/nuoren koulunkäyntiin liittyvistä ongelmista?
- Vaikuttaako lapsen/nuoren krooninen sairaus siihen, että lapsi/nuori ei mene kouluun tai laiminlyö koulunkäyntiä usein?
- Olisiko lapsen/nuoren hyvä olla koulussa useammin kroonisesta sairaudesta huolimatta?

Muutoksen toivo ja motivaatio

- Kuinka tärkeänä pidät sitä, että lapsi/nuori käy koulua joka päivä?
- Onko joitakin syitä, joiden takia lapsi/nuori voi olla koulusta pois silloin tällöin tai säännöllisesti?
- Mitä etua ja haittaa siitä on, että lapsi/nuori käy koulua joka päivä?
- Estääkö jokin asia sinua vanhempana huolehtimasta siitä, että lapsi/nuori menee kouluun?
- Onko olemassa jokin sinuun/perheeseen liittyvä asia, joka vaikeuttaa lapsen/nuoren koulunkäynnin tukemista?
- Mitä tarvittaisiin, jotta sinä voisit/te saada lapsen/nuoren menemään kouluun?
- Jos kaikki olisi mahdollista, eikä tarvitsisi miettiä mitään esteitä tai realiteetteja, niin mikä auttaisi tilanteessa?

LAPSEN TAI NUOREN HAASTATTELU

Arki, vapaa-aika ja perhe

- Mitä teet vapaa-ajalla ja silloin, kun et ole koulussa, ja mistä olet kiinnostunut? (harrastukset, muut kiinnostuksen kohteet, lemmikit, näkeekö ystäviä ym.)
- Onko sinulla vapaa-ajalla mielekästä tekemistä?
- Onko sinulla kavereita tai muita sosiaalisia suhteita vapaa-ajalla?
    - Tapaatko kavereita vapaa-ajalla, mitä teet heidän kanssa?
    - Onko sinulla nettikavereita? Miten olet heidän kanssa yhteydessä?
- Mihin aikaan menet nukkumaan? Mihin aikaan nukahdat? Mitä teet yöllä? Mihin aikaan heräät?
- Kännykän/tietokoneen/pelikonsolin ym. käyttö: Mitä teet ruudulla? Miten paljon aikaa käytät ruudulla? Haittaako ruutuaika muiden asioiden hoitamista tai tekemistä?
- Millaiset ruokailutottumukset sinulla on?
- Minkälainen suhde sinulla on vanhempiin?
- Mitä on kiva tehdä yhdessä vanhempien / sisaruksien kanssa?
- Minkälainen suhde sinulla on sisaruksiin?
- Tuleeko teillä paljon riitaa perheessä, jos niin mistä asioista?

Koulunkäynti

- Miltä koulunkäynti sinusta tuntuu?
- Miten mielestäsi pärjäät koulussa?
- Onko sinulla kavereita luokallasi tai koulussa?
- Millainen ilmapiiri koulussa/luokassa on?
- Onko sinulla koulussa aikuinen kenelle voit puhua asioistasi?
- Miten tulet toimeen opettajien kanssa?
- Onko koulussa joku aikuinen, jonka kanssa et tule toimeen?
- Onko sinulla vaikeuksia mennä kouluun?

- Onko sinulla vaikeuksia olla koulussa?
- Onko kouluun lähteminen tai siellä oleminen mielestäsi hermostuttavaa tai pelottavaa?
- Mikä auttaa sinua menemään kouluun ja/tai olemaan koulussa/luokassa?
- Mitkä asiat tekevät kouluun menemisestä/tunnilla olemisesta vaikeaa?
- Lähdetkö joskus kesken koulupäivän poissa koulusta? Minkä asioiden vuoksi?
- Voitko joskus fyysisesti huonosti, kun sinun pitäisi lähteä kouluun tai olla koulussa?
    - Mitä teet silloin? (esim. lähdet aikaisemmin, soitat kotiin, kerrot opettajalle)
- Oletko poissa koulusta, koska kotona oleminen on mukavampaa (mm. oma rauha, pelaaminen, muu mukava tekeminen)?
- Siihen, että kouluun meneminen tuntuu vaikealta, voi olla useita syitä. Yritän nimetä joitakin asioita jotka voivat olla asian taustalla. Vastaa joko kyllä tai ei riippuen koskeeko asia sinua.
    - Opettajat tai koulun rehtori
    - Muu henkilökunta
    - Muut lapset/nuoret
    - Tunnen itseni yksinäiseksi/ulkopuoliseksi
    - Puhuminen muiden kanssa
    - Vastaaminen luokassa tai luokan edessä
    - Kokeet
    - Hyvien arvosanojen saaminen / hyvin pärjääminen koulussa
    - Ryhmätyöt
    - Poissa oleminen vanhempien luota
    - Kouluun meneminen bussilla/kävellen/kuljetuksella
    - Sijaiset
    - Ruokailu ruokalassa tai luokassa
    - Kotitehtävät
    - Jokin muu, joka tekee kouluun menemisestä vaikeaa?
- Mikä on omasta mielestäsi syy siihen, että et mene kouluun?

- Jos kouluun meneminen ei yhtäkkiä olisi vaikeaa tai kouluun menemiseen liittyvät ongelmat katoaisivat (esim. taikatempulla tai tapahtuisi ihme), millaista kouluun meneminen silloin olisi?
- Jos sinun pitäisi mennä kouluun huomenna, mikä olisi vaikeinta sinulle?
- Mitä mielestäsi pitäisi tapahtua, jotta kävisit koulussa enemmän?
    - Minkä tulisi olla toisella tavalla?
    - Mitä pitäisi tapahtua, että niin kävisi?
- Haluavatko vanhempasi auttaa sinua kouluun menemisessä?
    - Mitä he voivat tehdä auttaakseen sinua?
- Onko jotakin muuta, mitä haluaisit kertoa sinusta tai kouluun menemisestä, jota en ole vielä kysynyt sinulta?
- Jos sinulla ei olisi niitä ongelmia, joita sinulla on nyt, kuinka tärkeänä pidät koulussa käymistä joka päivä?
    - Mitä hyvää koulussa käymisessä olisi? Mitä etuja koulussa käymisessä olisi sosiaalisesti/osaamisen kannalta/muulla tavalla?
- Jos sinulla ei olisi niitä ongelmia, joita sinulla on nyt, kuinka hyvin luulet, että onnistuisit käymään koulussa, jos päättäisit tehdä niin (ja aikuiset ympärillä auttaisivat)?
- Kuinka valmis olet nyt aloittamaan työskentelyn sen eteen, että kävisit koulussa enemmän (aikuisten auttamana)?

Psyykkinen ja fyysinen hyvinvointi

- Millainen olo sinulla yleensä on? Tänään, eilen tai jos mietit viimeistä viikkoa? (Pyri selvittämään lapsen omaa näkemystä mielialastaan).
- Oletko ollut usein huolestunut joistain asioista? Mistä ja miten usein?
- Onko sinulla ollut hermostunut tai jännittynyt olo? Miten usein ja missä tilanteissa? (esim. luokassa puhuminen, tilanteet, joissa on paljon muita, muutokset lukujärjestyksessä)
- Oletko tuntenut itsesi alakuloiseksi, surulliseksi tai toivottomaksi? Miten usein? Milloin viimeksi? Kuinka kauan sitä oloa kesti?
- Oletko ollut tavallista ärtyneempi? Oletko tuntenut itsesi tavallista väsyneemmäksi? Onko nukkuminen tai nukahtaminen ollut tavallista vaikeampaa? Oletko tarvinnut tavallista enemmän unta?
- Mitä ajattelet itsestäsi? Mitä ajattelet ulkonäöstäsi?
- Kuormitutko koulusta tai koulussa? Mistä asioista kuormitut?
- Kiusaataanko sinua tai onko sinua aiemmin kiusattu (koulussa, vapaalla, somessa ym.)?
- Joudutko usein riitoihin tai tappeluihin toisten kanssa? Suututko helposti? Millaisissa tilanteissa sinun on vaikea toimia sääntöjen mukaan?
- Käytätkö päihteitä? Jos kyllä, niin mitä päihteitä?
- Onko sinulla jokin sairaus, jonka vuoksi joudut olemaan poissa koulusta?
- Tunnetko itsesi sairaaksi tai huonovointiseksi, kun sinun tulisi lähteä kouluun tai ajattelet kouluun liittyviä asioita?
    - Millaisia tuntemuksia sinulla on kehossasi silloin(vatsakipu, pääkipu, rintaa puristaa, pyörryttää ym.)?
    - Onko jokin asia, joka auttaa tuntemuksiin?
    - Milloin tuntemukset loppuvat?

OPETTAJAN HAASTATTELU

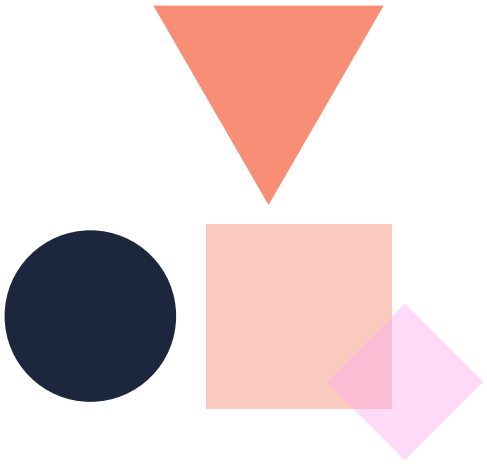
- Kerro omin sanoin oppilaan koulunkäynnistä.
- Kuvaile oppilasta (ulkoinen olemus, kontaktissa oleminen, mieliala).
- Millaisia vahvuuksia oppilaalla on?
- Millaiset sosiaaliset taidot oppilaalla on?
- Millaiset kognitiiviset kyvyt oppilaalla on?
- Onko oppilaalla oppimisvaikeuksia, jos niin millaisia?
- Onko oppilaalla kavereita koulussa?
- Miten kuvailisit luokan ilmapiiriä? Onko luokassa jotain erityisiä haasteita?
- Miten oppilas tulee toimeen koulun aikuisten kanssa?
- Onko tiedossa, että oppilasta kiusataan tai on kiusattu?
- Onko oppilaalla tukitoimia, jos niin mitä tukitoimia (tuen taso, erilaiset opetusjärjestelyt, konkreettiset tukitoimenpiteet)?
- Milloin koulunkäynnistä alkoi tulla vaikeaa?
- Miten kuvailisit oppilaan käytöstä luokkatilanteessa/keskittymiskyky tehtäviin/ ryhmätyötaidot/luokkakavereiden kanssa/siirtymiset/ välitunnilla/ruokailussa?
- Joutuuko oppilas usein riitoihin tai tappeluihin toisten kanssa? Suuttuuko helposti?
- Onko oppilaan vaikea toimia sääntöjen mukaan? Jos kyllä, niin millaisissa tilanteissa?
- Kuinka paljon poissaoloja oppilaalla on (tämä lukukausi, viime vuonna/ aiemmin?)
- Millaisia poissaolot ovat (onko pois tietyiltä tunneilta, lähtee kesken päivän pois, tulee myöhässä ym.)?
- Onko poissaoloissa joku kaava (tietty päivä, tietty oppiaine jne)?
- Mitä ajattelet, miksi oppilas on poissa koulusta?
- Miten koulu on pyrkinyt ratkaisemaan poissaolotilannetta, mitä on tehty ja miten pitkään?

- Onko oppilas jäänyt jälkeen? Kuinka paljon on rästejä/tekemättömiä tehtäviä/kokeita? Millainen suunnitelma näiden tekemiselle on tehty?
- Ketkä koulun ammattilaiset ovat mukana oppilaan asioissa? Roolijako? Vastuuhenkilö?
- Millaisia tuntimerkintöjä oppilaalle on merkattu (myöhästymiset, positiivisen palautteen määrä suhteessa negatiiviseen jne.)?
- Onko oppilaalla kirjattu kurinpidollisia tietoja?
- Millainen yhteistyö koululla ja perheellä on?
- Jos ei olisi mitään rajoitteita mitä ajattelet, että auttaisi tilanteessa?

KYSELYLOMAKKEET

Kyselylomakkeet ovat tärkeä ja hyvä apukeino selvittämään mm. koulupoissaolojen taustalla vaikuttavia tekijöitä, lapsen mahdollisia erilaisia oireita sekä tuen tarvetta. Tutkittujen kyselylomakkeiden käyttö lisää tulosten luotettavuutta sekä poistaa tulkintojen tekemistä ja väärinkäsityksiä. Lapsella tai nuorella voi olla paljon oireita, mutta ne eivät ole syy miksi hän on poissa koulusta.

Kyselyt tukevat haastatteluja ja niiden merkityksestä sekä tuloksista on tärkeä keskustella lapsen tai nuoren ja vanhempien kanssa. Kyselyistä voit valita sopivimmat tai hyödyntää kaikkia kyselyitä saadaksesi kattavan kuvan tilanteesta. Voit käyttää kyselyitä myös poissulkeaksesi asioita mm. ahdistusoireet, kiusaaminen, mieliala. Tässä oppaassa ei kartoiteta kaikkia mahdollisia ongelmia. Kyselylomakkeita esim. paniikkihäiriön tai pakko-oireiden kartoitukseen löytyy esim. Mielenterveystalon sivuilta.
Osa kyselyistä voi olla vaikeaselkoisia tai pitkiä, jolloin on hyvä, että aikuinen täyttää ne yhdessä lapsen tai nuoren kanssa ja/tai niiden vastaamisen voi jakaa useampaan kertaan.

ISAP – KOULUPOISSAOLOJEN OIREET JA SYYT KARTOITUSLOMAKE

(Inventory of School Attendance Problems) Knollman y.m. (2019)

KENELLE

11–18-vuotiaat & vanhemmat

MIHIN TARKOITUKSEEN JA MILLOIN

- Selvittämään koulupoissaolojen taustalla olevia syitä.
- Voi käyttää jo silloin, kun huoli poissaolojen lisääntymisestä herää tai kun epäillään, että lapsella tai nuorella on vaikeuksia olla läsnä koulussa.
- Koostuu yleisistä kysymyksistä sekä 48 väittämästä.
- Jokaisen väittämän kohdalla lapsi tai nuori merkitsee ensin, kuinka hyvin väittämä sopii häneen ja toiseksi, miten paljon kyseessä oleva asia vaikuttaa koulusta poissaoloon.
- Kartoitus ryhmittelee poissaolojen taustalla olevat syyt 13 luokkaan: aggressiivisuus, vastenmielisyys tiettyä koulua kohtaan, eroahdistus, ongelmat perheessä, esiintymisjännitys, sosiaalisten tilanteiden pelko, fyysiset oireet, kiinnostumattomuus koulusta, ongelmat koulukaverien kanssa, ongelmat opettajien kanssa, avoimen paikan pelko/paniikki, ongelmat vanhempien kanssa, masennus.

KÄYTTÖOHJEITA

- Varsinkin nuorempien ja tukea tarvitsevien lasten ja oppilaiden kanssa kannattaa kartoitus täyttää yhdessä aikuisen kanssa keskustellen.
- Kartoituksen tuloksista keskustellaan yhdessä lapsen tai nuoren ja vanhempien sekä tarvittaessa monialaisen asiantuntijaryhmän kanssa.
- Voi tarvittaessa täyttää useammassa osassa.
- Voi täyttää sähköisenä.

MISTÄ LÖYTYY

Lapsen tai nuoren sähköisesti täytettävä/tulostettava kyselylomake: ***https://www.koulukunnossa.fi/wp-content/uploads/2022/01/ISAP_kysely.pdf***

Vanhemman sähköisesti täytettävä/tulostettava kyselylomake: ***https://www.koulukunnossa.fi/wp-content/uploads/2023/04/ISAP-Vanhemmat.pdf***

SRAS-R – KOULUPOISSAOLOKYSELY

(School Refusal Assessment Scale – Revised) Kearney y.m. (2002)

KENELLE

Kaikenikäiset lapset ja nuoret & vanhemmat

MIHIN TARKOITUKSEEN JA MILLOIN

- Tilanteisiin, joissa lapsella tai nuorella on jo selkeitä ongelmia olla läsnä koulussa.
- Kyselyn avulla saadaan tietoa siitä, mitä tarvetta tai toimintaa poissaolo täyttää.

Koulupoissaolokysely luokittelee taustatekijät neljään ryhmään:

1. Tarve välttää kouluun liittyviä, kielteisiä tunnetiloja (ahdistuneisuus, masentuneisuus).
2. Tarve välttää kouluun liittyviä epämiellyttäviä sosiaalisia ja/tai arviointitilanteita.
3. Tarve hakea tuntuvasti palkitsevia tilanteita koulun ulkopuolelta.
4. Tarve hakea huomiota läheisiltä.

KÄYTTÖOHJEITA

- Varsinkin nuorempien ja tukea tarvitsevien lasten ja nuorten kanssa kannattaa kartoitus täyttää yhdessä aikuisen kanssa keskustellen sekä havainnollistaa vastausasteikko kuvallisesti.
- SRAS-R tulos tulee huomioida suunniteltaessa tukitoimia ja interventiota.

MISTÄ LÖYTYY

Lapsen tai nuoren tulostettava kyselylomake:
https://www.koulukunnossa.fi/wp-content/uploads/2022/01/SRAS-R_kysely.pdf

Vanhempien tulostettava kyselylomake:
https://www.koulukunnossa.fi/wp-content/uploads/2022/01/SRAS-vanhemmat.pdf

Arviointiohjeet:
https://www.koulukunnossa.fi/wp-content/uploads/2022/02/Koulupoissaolokysely_-_arviointiohje-1.pdf

SNACK – KOULUPOISSAOLOJEN TARKISTUSLISTA

(School Non-Attendance CheckList) Heyne y.m. (2019)

KENELLE

Vanhemmat

MIHIN TARKOITUKSEEN JA MILLOIN

- Apuväline, kun lähdetään huoltajan kanssa keskustelemaan lapsen poissaoloista.
- Vanhempi antaa syyn jokaiselle viimeisen kuukauden aikana tapahtuneelle poissaololle valitsemalla 16-syyn listalta syykoodin.
- Voi olla hyödyllinen, jos huoltaja esim. ei ole ollut tietoinen lapsen poissaoloista, tai jos halutaan tehdä näkyväksi mahdollisia kaavoja lapsen poissaoloissa.
- SNACKin avulla poissaolot voidaan luokitella ei ongelmallisiin poissaoloihin, lintsaamiseksi, koulukieltäytymiseksi, vanhempi- tai koululähtöiseksi poissaoloksi.

KÄYTTÖOHJEITA

- Oppilashallintajärjestelmästä (esim. Wilma) tulostetaan yhteenveto viimeisen neljän viikon ajalta.
- Vanhempi merkitsee jokaisen poissaolon kohdalle mikä SNACK-tarkistuslistan syy parhaiten selittää lapsen tai nuoren poissaolon.

MISTÄ LÖYTYY

https://koulupoissaolo.fi/wp-content/uploads/2021/02/Koulupoissaolojen-tarkistuslista-1.pdf

https://www.insa.network/resources/questionnaires

SEQ-SS & SEQ-RSAP- MINÄPYSTYVYYSKYSELY

Heyne ym. (1998), Heyne, Maric & Westenberg. (2007)

KENELLE

Lapsi tai nuori & vanhemmat

MIHIN TARKOITUKSEEN JA MILLOIN

- SEQ-SS kyselyn avulla saadaan tietoa lapsen tai nuoren minäpystyvyyden tunteesta.
    - Kyselyssä on 12 erilaista tilannetta, joihin lapsi tai nuori arvioi miten varmasti uskoo pärjäävänsä tilanteissa.
- Vanhempien kyselyssä (SEQ-RSAP) mitataan miten vanhempi kokee pystyvänsä tukemaan lasta tai nuorta kouluun ja koululäsnäoloon liittyvissä ongelmissa.

KÄYTTÖOHJEITA

- Lapsen tai nuoren (SEQ-SS) kyselyssä on 12 väittämää, joihin lapsi tai nuori vastaa viiden vaihtoehdon asteikolla (olen todella varma, että en pystyisi —> olen todella varma, että pystyisin)
- Vanhempien (SEQ-RSAP) kyselyssä on 25 väittämää, joihin vanhempi vastaa asteikolla täysin eri mieltä —> täysin samaa mieltä.
- Ei pisteytysohjeita, tulkitse vastauksia laadullisesti hyödyntäen yksittäisten vastausten tuloksia.

MISTÄ LÖYTYY

Lapsen tai nuoren kyselylomake (SEQ-SS)
https://koulupoissaolo.fi/wp-content/uploads/2022/09/SEQ-SS_suomi.docx.pdf
https://www.insa.network/resources/questionnaires

Vanhempien kyselylomake (SEQ-RSAP)
https://koulupoissaolo.fi/wp-content/uploads/2022/09/SEQ-RSAP_suomi.pdf
https://www.insa.network/resources/questionnaires

SDQ – VAHVUUDET JA VAIKEUDET KYSELY

Goodman. (1997)

KENELLE

3–16-vuotiaille

Lomakkeet vanhemmille, opettajalle ja yli 11-vuotiaille

MIHIN TARKOITUKSEEN JA MILLOIN

- Lyhyt lapsen tai nuoren käyttäytymistä kartoittava kysely.
- Saadaan tietoa lapsen tai nuoren psykososiaalisesta hyvinvoinnista.
- Oirekysely koostuu 25 väitteestä.
- Viisi osakyselyä, jotka kartoittavat
  - lapsen tai nuoren tunne-elämän oireita
  - käytösoireita
  - yliaktiivisuuden/ tarkkaavaisuuden oireita
  - kaverisuhteiden ongelmia
  - lapsen tai nuoren vahvuuksia (prososiaalisuus)
- Kyselystä on olemassa myös pidempi versio, jolla kartoitetaan oireiden vaikutusta toimintakykyyn.

KÄYTTÖOHJEITA

- Kyselylomakkeen täyttöön kuluu keskimäärin 5–10 minuuttia.
- SDQ:n täyttäminen ei vaadi tiettyä ammattikoulutusta tai erityistä koulutusta.
- Tarkoituksenmukaista kuitenkin on, että kyselytiedot pisteytetään, analysoidaan ja tulkitaan terveydenhuollossa. Ilman pisteytystä voit kuitenkin hyödyntää yksittäisiä vastauksia kokonaistilanteen kartoittamisessa.

MISTÄ LÖYTYY

Ladattavat pdf-tiedostot (laps tai nuori, vanhempi, opettaja/ammattilainen) ***https://sdqinfo.org/py/sdqinfo/b3.py?language=Finnish***

R-BDI-MIELIALAKYSELY

Raitasalo. (2007)

KENELLE

Nuoret

MIHIN TARKOITUKSEEN JA MILLOIN

- Suomen oloihin kehitetty masennusoireilun ja itsetunnon kysely.
- Kyselyllä voi arvioida mahdollisia masennusoireita ja ahdistuneisuutta.
- Voi käyttää riippumatta siitä, onko masennuksen diagnoosia vai ei.

KÄYTTÖOHJEITA

- Nuori täyttää kyselyn itse, arvioi mielialaansa vastaamishetkellä.
- Sähköisesti täytettävä lomake laskee pisteet automaattisesti.

MISTÄ LÖYTYY

Sähköisesti täytettävä kyselylomake:
https://www.mielenterveystalo.fi/fi/oirekyselyt/nuorten-mielialakysely-r-bdi

PECK – OMIEN KOKEMUSTEN TARKISTUSLISTA (kiusaaminen)

Hunt, Peters & Rapee. (2012)

KENELLE

Kaikenikäiset, nuorempien lasten kanssa aikuisen avustamana

MIHIN TARKOITUKSEEN JA MILLOIN

- Kyselyn avulla selvitetään lapsen tai nuoren kokemuksia kiusatuksi tulemisesta.
- Kyselyn avulla selvitetään onko lapsi tai nuori kokenut verbaalista, fyysistä tai netissä tapahtuvaa kiusaamista sekä negatiivista kohtelua kulttuuritaustan vuoksi.

KÄYTTÖOHJEITA

- 32 väittämää, joihin vastataan asteikolla ei koskaan, harvoin, joskus, useimpina päivinä, joka päivä.
- Kyselyyn vastataan edeltävän kuukauden perusteella.
- Ei pisteytysohjeita, tulkitse vastauksia laadullisesti hyödyntäen yksittäisten vastausten tuloksia.

MISTÄ LÖYTYY

PECK-tarkistuslista löytyy tämän oppaan liitteistä (liite 4)

GAD–7 – YLEISEN AHDISTUNEISUUSHÄIRIÖN OIREKYSELY

Spitzer, Kroenke, Williams, & Löwe. (2006)

KENELLE

Nuoret

MIHIN TARKOITUKSEEN JA MILLOIN

- GAD-7-oirekyselyllä arvioidaan nuorten yleisiä ahdistusoireita.
- Vastaaja arvioi kuinka usein kyselyyn kuuluvat ongelmat ovat vaivanneet edeltäneen kahden viikon aikana.

KÄYTTÖOHJEITA

- GAD-7 on sähköisesti täytettävissä Mielenterveystalon sivuilla, lomake laskee pisteet automaattisesti.
- Lyhyt seitsemän kysymyksen sähköisesti täytettävä kysely.
- Kokonaispisteiden vaihteluväli on 0–21 p.
- Pistemäärä 10 tai enemmän viittaa kohtalaiseen tai vaikeaan ahdistuneisuuteen ja edellyttää tarkempaa selvittelyä.
- Kyselyn voi täyttää riippumatta siitä, onko ahdistuneisuushäiriön diagnoosia.

MISTÄ LÖYTYY

Sähköisesti täytettävä lomake:
https://www.mielenterveystalo.fi/fi/oirekyselyt/ahdistuneisuuskysely-gad-7

SCARED-AHDISTUNEISUUSKYSELY

Birmhaer y.m. (1999).

KENELLE

8–18-vuotiaat & vanhemmat

MIHIN TARKOITUKSEEN JA MILLOIN

- Ahdistuneisuusoireiden arviointiin (paniikkioireet, somaattiset oireet, eroahdistus, sosiaalisten tilanteiden pelko, kouluvälttely sekä yleistynyt ahdistuneisuus).

KÄYTTÖOHJEITA

- 8–11-vuotiaiden lasten kohdalla suositellaan, että aikuinen selittää kaikki kysymykset lapselle tai lapsi täyttää kyselyn aikuisen seurassa ja aikuinen auttaa tarvittaessa.
- Arvioidaan oireilua viimeisen 3kk aikana.
- Kokonaispisteiden vaihteluväli on 0–80 p.
- Yli 25 p voi viitata ahdistuneisuushäiriöön.

MISTÄ LÖYTYY

Lapsen tai nuoren sähköisesti täytettävä/tulostettava kyselylomake ja vanhemman sähköisesti täytettävä/tulostettava kyselylomake:

https://www.pediatricbipolar.pitt.edu/clinical-services/clinical-tools

KOULUNKÄYNTIKYVYN ARVIOINTISEULA

KENELLE

Opettaja tai muu ammattilainen

MIHIN TARKOITUKSEEN JA MILLOIN

- Matalan kynnyksen arviointiseula on tarkoitettu käytettäväksi tilanteissa, joissa opettajalla tai muilla koulun ammattilaisilla on huoli lapsen tai nuoren koulunkäynnistä ja koulunkäyntikyvystä.
- Auttaa hahmottamaan lapsen tai nuoren tilannetta ja osoittaa mistä asioista on suurin huoli.
- Kertoo suuntaa antavasti, onko koulunkäyntikyky uhattuna ja millä alueella lapsen tai nuoren koulunkäyntikykyä tulee vahvistaa.
- Käytä arviointiseulaa tukena, kun arvioit miten lapsen tai nuoren tilanteessa tulisi edetä.
- Koulunkäyntikyvyn arviointiseulassa on kuusi osa-aluetta: vuorovaikutus, koulunkäynti, opiskelutaidot, koulunkäynnin tuki ja hyvinvointi, elintavat ja elämäntilanne sekä fyysinen ja psyykkinen opiskeluympäristö.

KÄYTTÖOHJEITA

- Helppokäyttöinen.
- Anonyymi ja ilman rekisteröitymistä toimiva.
- Ei henkilötietojen käsittelyä.
- Mahdollisuuksien mukaan seulan voi täyttää lapsen tai nuoren ja hänen vanhempiensa sekä mahdollisten muiden tarpeellisten yhteistyötahojen kanssa.

MISTÄ LÖYTYY

https://koulu.toimintakykyarvio.fi/

MUUT MENETELMÄT

VERKOSTON TIEDOT

Jos lapsella tai nuorella on koulun ulkopuolisia hoitotahoja tai tukikontakteja esim. perhepalvelut, psykiatria tai somaattisten sairauksien hoitotaho tulisi heidän näkemys saada osaksi kartoitusta. On tarpeen selvittää mitä tukea lapsi tai nuori saa ja ovatko muut tahot tietoisia koulupoissaoloista. Yhteisen tapaamisen järjestäminen on tarpeen tilanteen kartoittamiseksi sekä yhteisen ymmärryksen luomiseksi.

TERVEYDENTILAN SELVITYS

Koulupoissaolotilanteissa terveydentilan selvittäminen on usein tarpeen. Jos lapsen tai nuoren oireita on jo selvitetty terveydenhuollossa, tulisi tämä näkökulma huomioida kartoituksessa. Jos lapsella tai nuorella on oireita, joita ei ole vielä selvitetty, voi olla tarpeen konsultoida terveydenhuollon ammattilaista tai ohjata hakeutumaan terveydenhuollon palveluihin.

HAVAINNOINTI

Käyttäytymisen havainnointia voidaan hyödyntää lapsen tai nuoren ja perheen luonnollisissa tilanteissa. Tavoitteena on selvittää millaisena poissaoloihin liittyvä käyttäytyminen näyttäytyy. Esim. aamutilanteet kotona, vuorovaikutussuhteet koulupäivän aikana, suoriutuminen eri tilanteissa koulussa. Havainnoinnin avulla voidaan havaita mm. ahdistukseen liittyvää käyttäytymistä, uhmakkuutta, huomionhakua, vanhempien reagointia tilanteeseen, koulun aikuisten reagointia, somaattisia oireita, riskiajankohtia ennenaikaiselle koulusta pois lähtemiselle ja häiriökäyttäytymistä[1].

MUITA TYÖKALUJA TIEDON KERÄÄMISEEN

Kvalitatiivisia menetelmiä tiedonkeruuseen on monenlaisia. Niitä voi hyödyntää muiden menetelmien rinnalla. Esim. tunne-kortit voivat auttaa lasta nimeämään tunteitaan erilaisissa tilanteissa tai tunnemittari tukea lasta arvioimaan pelkonsa astetta. Lapsi tai nuori voi myös pitää päiväkirjaa kotona kartoittamaan ajatuksia ja tunteita erilaisissa tilanteissa[2].

Tämän tyyppisten menetelmien tuottamaa tietoa tulee aina tulkita varovasti ja hyödyntää muunlaisten menetelmien rinnalla.

1 Virtanen & Pelkonen. (2021).
2 Gren-Landell. (2020).

TILANTEEN JÄSENTÄMINEN JA KARTOITUKSEN YHTEENVETO

Täytetyt kyselylomakkeet käydään läpi ja pisteytetään. Merkitse kartoituksen yhteenvetoon,[1] millaisia asioita kyselylomakkeiden tuloksista nousee. Käy läpi kirjaamasi muistiinpanot haastatteluista. Jäsentele kerätty tieto kartoituksen yhteenvetopohjaan (LIITE 1). Yhteenvetoon on tärkeä nostaa kaikki asiat, jotka voivat vaikuttaa tilanteeseen ja ovat kokonaistilanteen kannalta olennaisia. Katso esimerkki kartoituksen yhteenvedosta LIITE 2. Vältä käyttämästä yhteenvedossa ammattikieltä.

On erittäin tärkeää **koota eri tietolähteistä saatu tieto ja näkemykset jäsennellyksi kokonaisuudeksi**. Koulupoissaolotilanteet ovat usein jatkuneet pitkään ja tilanne voi olla niin huoltajille kuin ammattilaisille epäselvä. Jäsennelty yhteenveto antaa struktuurin, jonka avulla voidaan selittää, mistä asioista tilanteessa on kyse ja miten ne vaikuttavat toisiinsa. Tilanteen jäsentelyllä voidaan lisätä lapsen tai nuoren sekä vanhempien ymmärrystä siitä, mistä on kyse sekä vähentää mahdollisia toivottomuuden ja avuttomuuden tunteita. Tilanteen jäsentelyllä myös lisätään tunnetta siitä, että tilanteeseen voidaan vaikuttaa ja saada aikaan muutosta. Tilanteen jäsentämisellä poistetaan myös riskiä työntekijän erehtymiselle ja tulkintojen tekemisestä. Yhteenvedon ja jäsentelyn tekeminen auttaa hahmottamaan mihin asioihin tulisi tarttua sekä muodostamaan realistisia tavoitteita kokonaistilanne huomioiden.

Yhteenvetoon poimitaan kerätystä tiedosta suojaavat tekijät, tämän hetkiset ongelmat sekä ylläpitävät tekijät. Tarkoitus on tunnistaa ongelmien ja syytekijöiden suhteita sekä voimakkuutta, löytää ylläpitävät tekijät ja sitä kautta tunnistaa ne asiat, joita lähdetään ratkaisemaan.

1 Thastum, Arendt Bech & Kjerholt Magni. (2020).

Suojaaviin tekijöihin kirjataan lapsen tai nuoren sekä perheen vahvuudet sekä kaikki ne asiat, jotka toimivat ja ovat hyvin. Erittele suojaavat tekijät mahdollisimman tarkasti ja korosta asioita, jotka ovat hyvin ja toimivat.

Koulupoissaolojen ja ongelmien taustatekijät listataan yhteenvetoon. Poimi kerätystä tiedosta millaisia ongelmia on sekä millaisia taustatekijöitä ongelmien ja poissaolojen takana on. Taustatekijät voivat olla staattisia, sekä asioita joihin emme voi vaikuttaa (esim. joku aiemmin tapahtunut asia). Näiden tekijöiden tunnistaminen ja olemassaolo on tärkeä huomioida.

Ylläpitävät tekijät ovat asioita, jotka aiheuttavat ongelmien jatkumisen. Ne ylläpitävät tai lisäävät ongelmia tai sen voimakkuutta. Ne tapahtuvat nykyhetkessä ja niiden kautta on mahdollista muuttaa tilannetta. Ylläpitävät tekijät ovat siis asioita, joita voidaan työstää ja joiden pohjalta voidaan luoda tavoitteet. Sama syy voi toistua taustatekijöissä ja ylläpitävissä tekijöissä, tarkoituksena on määritellä ylläpitävissä tekijöissä konkreettisemmin miten asia vaikuttaa ja näkyy lapsen tai nuoren arjessa.

Kartoituksen yhteenvedosta yhteiseen ymmärrykseen

Käy läpi yhteenveto ensin perheen kanssa varmistaen, että kartoituksesta saadut tiedot pitävät paikkansa ja että kaikilla on yhteinen ymmärrys[2] tilanteesta. Tässä kohtaa voit vielä tehdä tarkennuksia yhteenvetoon. Kartoituksen yhteenvetoa tulisi hyödyntää lapsen tai nuoren, perheen sekä ammattilaisten yhteisenä työkaluna. Siksi se on tärkeää esitellä myös verkostotapaamisella, jotta kaikilla on ymmärrys siitä, mikä kokonaistilanne on ja miksi lapsi tai nuori ei tule kouluun. Vain yhteisen ymmärryksen kautta löydetään yhteinen suunta ja päämäärä, johon kaikkien on mahdollista sitoutua.

Yhteisen ymmärryksen luomiseen on hyvä käyttää riittävästi aikaa, sillä se selkeyttää kaikille mistä on kyse ja mihin asioihin tulisi tarttua.

2 Thastum, Arendt Bech & Kjerholt Magni. (2020).

TAVOITTEET

Yhteenvedon pohjalta valitaan yhdessä lapsen tai nuoren ja vanhempien kanssa ne asiat, joihin halutaan muutosta. **Tavoitteiden tulee kohdistua asioihin, jotka ylläpitävät ongelmia.** Tavoitteita asetettaessa on tärkeää pitää mielessä, ettei kaikkea voi muuttaa kerralla, vaan valita muutamat asiat, joita työstetään ensimmäisenä. Ylläpitävistä tekijöistä löytyy usein myös asioita, joihin esimerkiksi koulu voi tarttua ja tehdä omalta osaltaan muutoksia.

Millaiset tavoitteet toimivat?

Tavoitteet, jotka ovat aidosti yhdessä asetettu ja joihin lapsi tai nuori, vanhemmat ja ammattilaiset sitoutuvat, ovat toimivia. Tavoitteet eivät ole toimivia, jos ne ovat ulkopuolelta asetettuja tai epäselviä. Erityisesti vaikeissa ja pitkittyneissä poissaolotilanteissa toivo muutoksesta, sekä motivaatio voivat olla heikentyneitä. Tällöin ammattilaisten tehtävänä on ylläpitää toivoa sekä sitouttaa lapsi tai nuori ja vanhemmat työstämällä motivaatiota. Hyvin asetetut, realistiset tavoitteet auttavat myös motivoinnissa, sillä ne ovat saavutettavia ja mahdollistavat nopean onnistumisen kokemuksen saamisen. Tavoitteiden olisi hyvä olla positiivisessa muodossa sekä lapsen/nuoren tai vanhemman omin sanoin ilmaisemia.

Yksi suurimpia kompastuskiviä poissaolotilanteissa on liian isojen sekä epämääräisten tavoitteiden asettaminen. Epämääräinen, liian iso tai epärealistinen tavoite tuntuu usein saavuttamattomalta, ja siihen on vaikea tarttua. Lisäksi liian iso tai korkealle asetettu tavoite voi lannistaa tai pahimmillaan tuottaa epäonnistumisen tunteita oppilaalle. Erityisesti koulupoissaolotilanteissa lapsella tai nuorella on usein jo valmiiksi epäonnistunut olo, joten on tärkeää asettaa sellaiset tavoitteet, jotka mahdollistavat onnistumisen kokemuksia.

SMART-tavoitteet

SMART-tavoite auttaa ohjaamaan toimintasuunnitelman tekemistä oikeaan suuntaan. Selkeään tavoitteeseen on helpompi miettiä seuraavia askelia, sekä pohtia viekö sovitut tukitoimet ja työskentely kohti tavoitetta. SMART-tavoitteiden avulla on helpompi seurata tilanteen edistymistä kohti tavoitetta sekä milloin tavoite on saavutettu.
Hyödynnä tavoitteiden asettelussa SMART-tavoitteita.

> ***SMART-tavoite on:***
>
> ***S**elkeästi määritelty*
> ***M**itattavissa*
> ***A**ikaan sidottu*
> ***R**ealistinen*
> ***T**avoittelemisen arvoinen*

Kysymyksiä tavoitteiden asetteluun avuksi (lapsi tai nuori ja vanhemmat):

- Minkä asian lapsi tai nuori haluaisi muuttuvan, entä vanhemmat?
- Millaisia asioita tekisit, jos et olisi niin alakuloinen?
- Jos heräisit aamulla ja ahdistuksesi olisi poissa, mitä tekisit ensimmäiseksi?
- Mitäköhän muut lapset tekee, joilla ei ole kuvailemiasi vaikeuksia?
- Mikä tekisi koulunkäynnistä helpompaa?
- Jos heräisitte aamulla täysin ilman riitoja, miltä sellainen kotiaamu näyttäisi? Entäpä ilta?
- Mitä lapsesi/nuoresi tekisi, jos hänellä ei olisi hänen ongelmia?
- Mitä toivoisit, että lapsesi/nuoresi voisi tehdä?
- Mitä toivoisit, että lapsesi/nuoresi ei enää tekisi?
    - Jos lapsesi/nuoresi lopettaisi sen tekemisen, mitä hän tekisi sen sijaan?

Esimerkkejä SMART-tavoitteista:

Asia, johon halutaan muutosta:
lapsi/nuori käy hyvin harvoin kodin ulkopuolella
SMART-tavoite:
Lähden ulos kodista vähintään 15 minuutiksi joka päivä yksin tai vanhemman kanssa.

Asia, johon halutaan muutosta:
lapsi ei tee läksyjä
SMART-tavoite:
Teen läksyjä vähintään 15 min ajan koulupäiviä edeltävinä iltoina heti iltaruoan jälkeen.

Asia, johon halutaan muutosta:
lapsi/nuori ei uskalla vastata tunnilla
SMART-tavoite:
Uskallan viitata yhdellä tunnilla koulupäivän aikana, vaikka en olisi varma vastauksesta.

Asia, johon halutaan muutosta:
riitely aamuisin ylös nousemisesta
SMART-tavoite:
Nousen itse ylös klo 7 jälkeen, kun minut on kerran herätetty.

Asia, johon halutaan muutosta:
lapsi/nuori ei pysty olemaan koulussa koko päivää
SMART-tavoite:
Menen kouluun joka päivä ja olen siellä vähintään kaksi tuntia.

Asia, johon halutaan muutosta:
nuori käyttää puhelinta yöllä
SMART-tavoite:
Laitan puhelimen yhdessä sovittuun paikkaan klo 22.

MITEN TAVOITTEITA KOHTI?

Yhteenvedon ja tavoitteiden pohjalta tehdään yhdessä perheen kanssa kirjallinen suunnitelma siitä, miten tavoitteita kohti edetään. Suunnittelussa tulisi pohtia millaisilla toimilla on mahdollista vaikuttaa ylläpitäviin tekijöihin sekä mitä toimia tarvitaan, jotta päästään yhdessä kulkemaan kohti asetettuja tavoitteita.

Joskus voi olla tarpeen pilkkoa asetetut tavoitteet pieniksi askeliksi. Silloin mahdollistetaan lapselle tai nuorelle onnistumisen kokemuksen saaminen nopeasti. Esimerkiksi “läsnäolo koulussa” on joskus tavoitteena liian suuri ja epärealistinen. Voikin ajatella, että läsnäolo on suunta, jota kohti matkataan, mutta tarvitaan paljon pieniä välietappeja matkalle.

Pitkittyneissä koulupoissaolotilanteissa on tärkeää sopia, kuka toimii lapsen tai nuoren asioissa vastuuhenkilönä koulussa sekä muissa mahdollisissa tahoissa. Kun lapsen tai nuoren asioissa on mukana useampia toimijoita on tärkeää jakaa roolit tukitoimien toteuttamiselle: kuka tekee, mitä tekee, milloin tekee. Lisäksi tulee sopia yhteydenpidosta koulun, vanhempien ja yhteistyötahojen välillä.

Vastuuhenkilö seuraa suunnitelman ja sen tavoitteiden toteutumista. Sovittuja toimia tulee toteuttaa suunnitelmallisesti ja pitkäjänteisesti.[1]

Kartoituksen yhteenvedon tulisi olla monitoimijaisessa yhteistyössä keskiössä. Kaikilla verkoston jäsenillä tulee olla yhteinen ymmärrys siitä, mikä kokonaistilanne on ja miksi lapsi tai nuori ei tule kouluun. Tämän kautta löydetään yhteinen suunta ja päämäärä, johon kaikkien on mahdollista sitoutua.

1 Sergejeff J. (toim). (2023).

LÄHTEET

Aalto-Setälä, T., Huikko E., Appelqvist-Schmidlechner K., Haravuori H., & Marttunen M. (2020). **Kouluikäisten mielenterveysongelmien tuki ja hoito perustason palveluissa: opas tutkimiseen, hoitoon ja vaikuttavien menetelmien käyttöön.** Terveyden ja Hyvinvoinnin Laitos. *https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140590/OHJ2020_006%20verkko%20u.pdf*

Birmaher, B., Brent, D. A., Chiappetta, L., Bridge, J., Monga, S., & Baugher, M. (1999). **Psychometric properties of the Screen for Child Anxiety Related Emotional Disorders (SCARED): A replication study.** Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry, 38(10), 1230–1236. doi/10.1097/00004583-199910000-00011

Friberg P., Karlberg M., Lax I. S., & Palmér R. (2020). **Kohti koulua – Hemmasittare-malli kouluakäymättömien tukena.** Valteri.

Goodman., R. (1997). **The Strengths and Difficulties Questionnaire: A Research Note**. Journal of Child Psychology and Psychiatry, 38 (5), 581-586. doi:10.1111/j.1469-7610.1997.tb01545.x

Gren-Landell, M. (2020). **Att utreda närvaroproblem i skolan. Sammanfattning av forskning och en praktisk vägledning.** Sarjassa Ifous fokuserar 2020:3. Stockholms län.

Havik, T. & Ingul, M. (2021). **How to Understand School Refusal.** *https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/feduc.2021.715177/full*

Heyne, D., King, N., Tonge, B., Rollings, S., Pritchard, M., Young, D., & Myerson, N. (1998). **The Self-efficacy Questionnaire for School Situations: Development and Psychometric Evaluation.** Behaviour Change, 15(1), pp. 31-40. doi:10.1017/S081348390000588X

Heyne, D., Maric, M., & Westenberg, P. M. (2007). **Self-Efficacy Questionnaire for Responding to School Attendance Problems. Unpublished Measure**. Leiden: Leiden University.

Heyne D., Gren- Landell M., Melvin G., Gentle-Genitty C. (2019). **Differentiation between school attendance problems: Why and how? Cognitive and Behavioral Practice, 26, 8–34.1.** *https://doi.org/10.1016/j.cbpra.2018.03.006*

Hunt, C., Peters, L., & Rapee, R. M. (2012). **Development of a Measure of the Experience of Being Bullied in Youth.** Psychological assessment, 24(1), 156-165. *https://doi.org/10.1037/a0025178*

Kearney, C. A. (2002). **Identifying the function of school refusal behavior: A revision of the School Refusal Assessment Scale.** Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment, 24(4), 235–245. *https://doi.org/10.1023/A:1020774932043*

Knollmann, M., Reissner, V., & Hebebrand, J. (2019). **Towards a comprehensive assessment of school absenteeism: Development and initial validation of the Inventory of School Attendance Problems.** European Child & Adolescent Psychiatry, 28(3), 399–414. *https://doi.org/10.1007/s00787-018-1204-2*

Palmu I. (toim). (2020). **Takaisin kouluun – koulua kouluakäymättömille**. Valteri.

Raitasalo, R. (2007). **Mielialakysely. Suomen oloihin Beckin lyhyen depressiokyselyn pohjalta kehitetty masennusoireilun ja itsetunnon kysely**. Kansaneläkelaitos.

Sergejeff J. (toim). (2023). **Yhteisellä koulutiellä - käsikirja perusopetuksen oppilaiden läsnäolon tukemiseen ja poissaolojen vähentämiseen.** Opetus ja kulttuuriministeriö.

Spitzer, R. L., Kroenke, K., Williams, J. B., & Löwe, B. (2006). **A brief measure for assessing generalized anxiety disorder: the GAD-7.** Archives of Internal Medicine, 166(10), 1092-1097. doi:10.1001/archinte.166.10.1092

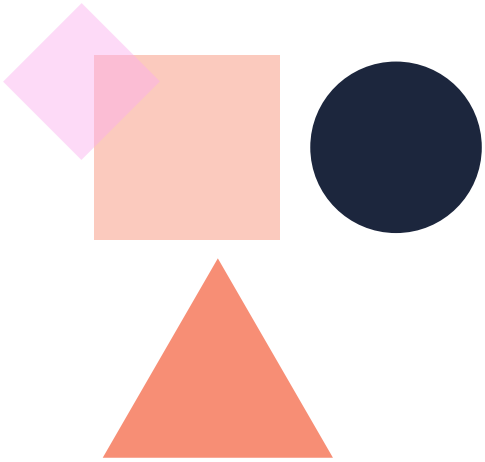
Strömbeck, J., Friberg, P., Lax, I. S., Hill, O., Palmu, I., Sjöström, J., Thastum, M., Fensbo, L., Hansen, R. B., Ezzaaf, N., Hejl, C., Tjäder, H. G., Nordby, M-J., & Sandhaug, M. (2022). **Problematic School Absenteeism: Improving Systems and Tools.** Erasmus+ Strategic Partnerships. A Nordic Collaboration Nr. Report 2. November 2022 *https://www.statped.no/contentassets/0f3128f2f88b42578b059263b03f9847/rapport-2-erasmus-sap.pdf*

Thastum M., Arendt Bech A. & Kjerholt Magni C. (2020). **Back2School Interventio-opas lasten koulupoissaoloihin.**

Virtanen T. & Pelkonen J. (2021). **Kouluun kiinnittyminen ja koulupoissaolot -videosarja, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto.**

LIITTEET

1. KARTOITUKSEN YHTEENVETO
2. CASE-ESIMERKKI KARTOITUKSEN YHTEENVEDOSTA
3. CHECK-LIST KOULUPOISSAOLOTILANTEIDEN KARTOITUKSEEN
4. OMIEN KOKEMUSTEN TARKISTUSLISTA

KARTOITUKSEN YHTEENVETO

Ohje sivulla 33

POISSAOLOJEN MÄÄRÄ *(onko tiettyjä päiviä/tunteja/kaavaa poissaoloissa):*

SUOJAAVAT TEKIJÄT: *(Mikä toimii, lapsen ja perheen vahvuudet, erittele mahdollisimman tarkasti)*

KOULUPOISSAOLOJEN JA ONGELMIEN TAUSTATEKIJÄT:

YLLÄPITÄVÄT TEKIJÄT: *(Mitkä asiat ylläpitävät ongelmia? Mitä voidaan työstää?)*

CASE: KARTOITUKSEN YHTEENVETO

Ohje sivulla 33

POISSAOLOJEN MÄÄRÄ
180h/syyslukukausi (usein pois liikunta- ja kotitaloustuntipäivinä)
7.lk meneillään

SUOJAAVAT TEKIJÄT:
- *Pärjää koulussa hyvin, ei oppimisvaikeuksia*
- *Hyvät suhteet perheenjäsenien kesken*
- *Lemmikit tärkeitä*
- *Perheessä avoin ja toisiaan tukeva ilmapiiri*
- *Muutama nettikaveri, joiden kanssa pelaa*
- *Koulunkäyntiä pidetään tärkeänä*
- *Vanhemmat toivoo muutosta koulutilanteeseen*
- *Nuori yrittää (melkein joka päivä) mennä kouluun*
- *Nuorella motivaatiota tehdä hommia sen eteen, että pääsee kouluun (8/10)*
- *Huumorintajuinen, nokkela, sydämellinen, välittävä, taiteellisesti lahjakas*

KOULUPOISSAOLOJEN JA ONGELMIEN TAUSTATEKIJÄT:
- *Ahdistuneisuus (nousi ISAP&SCARED -kyselyistä sekä haastatteluissa)*
- *Somaattiset oireet (päänsärky ja vatsakipu etenkin aamuisin ja koulua edeltävinä iltoina)*
- *Matala itsetunto*
- *Poissaolot alkaneet alakoulun puolella, kuormittaneet perhettä jo pidempään*

YLLÄPITÄVÄT TEKIJÄT:
- *Vaikeus herätä aamuisin (ruutuaika venyy myöhäiseen/yöhön)*
- *Aamuhankaluudet: tunne, että ei pysty lähtemään kouluun*
- *Harrastukset loppuneet, sosiaalinen elämä hiipunut sen myötä*
- *Mielekäs tekeminen kotona, kun ei mene kouluun*
- *Somaattiset oireet (vatsakipu ja päänsärky aamuisin & koulussa)*
- *Jännittää luokassa puhuminen, ryhmätyöt, poikkeuspäivät koulussa*
- *Liikunta- ja kotitaloustunneille vaikea osallistua, ahdistaa muiden kanssa tekeminen,*
- *Melko varma, ettei pysty tekemään kokeita (SEQ-SS mittarissa noussut)*
- *Välitunnit ei tunnu kivalta (jäänyt vähän kaveriporukoista ulkopuolelle, ei tiedä mitä voisi tehdä ja kenen kanssa)*
- *Tarve välttää kouluun liittyviä kielteisiä tunnetiloja & epämiellyttäviä sosiaalisia tilanteita & arviointitilanteita (SRAS-R tekijä 1 & 2 nousivat esiin)*
- *Poissaolojen vuoksi kertyneet tehtävät ahdistaa, ei tiedä mistä aloittaa ja mitä puuttuu*
- *Pelkää luokassa vastaamista/ope kysyy jotain, vaikka ei viittaa (ISAP)*
- *Jos myöhästyy, ei mene koko päivänä kouluun*
- *Hankala puhua omista vaikeista tunteista, menee lukkoon, välttelee tilannetta*

CHECK-LIST KOULUPOISSAOLOTILANTEIDEN KARTOITUKSEEN

ENSIN

- ☐ Lapsen tai nuoren haastattelu
- ☐ Vanhemman haastattelu
- ☐ Opettajan haastattelu
- ☐ Kyselylomakkeet

TARVITTAESSA LISÄKSI

- ☐ Verkoston tiedot
- ☐ Havainnointi
- ☐ Terveydentilan selvitys
- ☐ Muut menetelmät (esim. päiväkirjan pitäminen)

JONKA JÄLKEEN

- ☐ Pisteytä kyselylomakkeet
- ☐ Täytä kartoituksen yhteenveto
- ☐ Käy läpi yhteenveto perheen kanssa
- ☐ Esittele yhteenveto myös verkostolle
- ☐ Luodaan yhteinen ymmärrys tilanteesta

JOTTA VOIDAAN

- ☐ Asettaa yhdessä yhteiset tavoitteet
- ☐ Tehdä suunnitelma
- ☐ Sopia vastuuhenkilöt ja roolit
- ☐ Ratkaista ongelmia!

OMIEN KOKEMUSTEN TARKISTUSLISTA

Kun ajattelet viimeksi kulunutta kuukautta koulussa, kuinka usein seuraavia asioita tapahtuu? Ympyröi sopivin vaihtoehto.

1. Muut lapset tekevät minulle käytännön piloja tai pränkkejä, joissa voisin satuttaa itseni tai loukkaantua.	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Useimpina päivinä	Joka päivä
2. Muut lapset jättävät minut tarkoituksella huomiotta.	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Useimpina päivinä	Joka päivä
3. Muut lapset yrittävät kääntää ystäväni minua vastaan.	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Useimpina päivinä	Joka päivä
4. Muut lapset sanovat minulle ilkeitä asioita viesteillä, chatissa tai somessa.	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Useimpina päivinä	Joka päivä
5. Muut lapset pilkkaavat kieltä jota puhun.	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Useimpina päivinä	Joka päivä
6. Muut lapset kiusaavat minua asioista, jotka eivät ole totta.	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Useimpina päivinä	Joka päivä
7. Muut lapset lyövät minua.	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Useimpina päivinä	Joka päivä
8. Muut lapset pilkkaavat kulttuuriani.	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Useimpina päivinä	Joka päivä
9. Muut lapset soittavat minulle pilapuheluita.	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Useimpina päivinä	Joka päivä
10. Muut lapset uhkailevat minua puhelimitse.	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Useimpina päivinä	Joka päivä
11. Muut lapset sanovat, ettei minun kanssa saisi olla.	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Useimpina päivinä	Joka päivä
12. Muut lapset eivät puhu minulle, koska olen muualta kotoisin.	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Useimpina päivinä	Joka päivä
13. Muut lapset tuijottavat minua pahasti.	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Useimpina päivinä	Joka päivä
14. Muut lapset sanovat minusta ilkeitä asioita tekstiviestitse.	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Useimpina päivinä	Joka päivä
15. Muut lapset käskevät toisten lyödä minua.	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Useimpina päivinä	Joka päivä
16. Muut lapset lähettävät minulle ilkeitä sähköpostiviestejä.	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Useimpina päivinä	Joka päivä

Alkuperäinen: Hunt, C., Peters, L., and Rapee, R. Personal Experience Check-llst
Suomennos: Alanko, K. & Kylänpää, I.

Kun ajattelet viimeksi kulunutta kuukautta koulussa, kuinka usein seuraavia asioita tapahtuu? Ympyröi sopivin vaihtoehto.

17. Muut lapset potkivat minua.	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Useimpina päivinä	Joka päivä
18. Muut lapset puhuvat minusta pahaa selkäni takana.	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Useimpina päivinä	Joka päivä
19. Muut lapset näyttävät minulle ilkeitä eleitä.	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Useimpina päivinä	Joka päivä
20. Muut lapset uhkaavat satuttaa minua, jos en tee heidän puolestaan asioita.	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Useimpina päivinä	Joka päivä
21. Muut lapset tönivät minua.	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Useimpina päivinä	Joka päivä
22. Muut lapset sanovat minusta ilkeitä asioita netissä.	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Useimpina päivinä	Joka päivä
23. Muut lapset rikkovat tavaroitani.	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Useimpina päivinä	Joka päivä
24. Muut lapset lähettävät minulle tahallisesti tietokoneviruksia.	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Useimpina päivinä	Joka päivä
25. Muut lapset pilkkaavat ääntäni.	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Useimpina päivinä	Joka päivä
26. Muut lapset kamppaavat minua.	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Useimpina päivinä	Joka päivä
27. Muut lapset käskevät toisten pilkata minua.	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Useimpina päivinä	Joka päivä
28. Muut lapset nimittelevät minua, koska olen hiukan erilainen.	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Useimpina päivinä	Joka päivä
29. Muut lapset lyövät minua.	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Useimpina päivinä	Joka päivä
30. Muut lapset häiriköivät minua puhelimitse.	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Useimpina päivinä	Joka päivä
31. Muut lapset pilkkaavat ystäviäni.	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Useimpina päivinä	Joka päivä
32. Muut lapset nimittelevät minua, jos en osaa jotakin.	Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Useimpina päivinä	Joka päivä

Alkuperäinen: Hunt, C., Peters, L., and Rapee, R. Personal Experience Check-llst
Suomennos: Alanko, K. & Kylänpää, I.

KOULUKUNNOSSA
SKOLSKICK

Åbo Akademi

MIKSI LAPSI TAI NUORI ON POISSA KOULUSTA?

Opas koulupoissaolotilanteiden kartoitukseen ja taustasyiden selvittämiseen

Julkaisija: Koulukunnossa-hanke 2023